



# 11 november 2022

## Groene Bijeenkomst



met fragmenten uit de 50e Huizingalezing (december 2021)  
"KOLONISATIE VAN DE TOEKOMST,  
leven aan de vooravond van de klimaatcatastrofe"  
door David van Reybrouck

tekst en vragen

Van Reybrouck vertelt aan het begin van zijn lezing hoeveel soorten (planten en dieren) er per jaar uitsterven. Voor we het van hem horen: wat is *onze* schatting?

### 1 Inleiding – veel soorten sterven uit

Dames en heren,

Tegen het eind van deze lezing zullen er naar schatting 6 à 7 soorten zijn uitgestorven: een tropische salamander, een glimmende kever, een onopvallende korstmoss, een vogel, een varen, een vis, het kan van alles zijn. Na duizenden of zelfs miljoenen jaren bestaan zullen ze het komende uur niet overleven en onherroepelijk van de aardbodem verdwijnen. Tegen middernacht kunnen het er al 70 zijn en morgen rond deze tijd zullen we ongeveer op 150 soorten zitten. Wanneer volgend jaar de 51e Huizingalezing doorgaat kan de teller op 55.000 uitgestorven soorten staan.

Per jaar sterven 55000 soorten uit. Vergeleken met onze schatting?

### 2. De aard van de klimaatcrisis

We staan in Europa aan de vooravond van een globale klimaatcrisis die binnen korte tijden grote delen van het leven op aarde zal aantasten of zelfs onmogelijk maken. We staan aan de vooravond van een planetaire uitdaging die zijn gelijke in de geschiedenis niet kent. We staan aan de vooravond van vermoedelijk erg veel pijn, dood en ellende. En buiten Europa is het al begonnen. De mensheid palmt de komende eeuw in met dezelfde meedogenloosheid, hebzucht en kortzichtigheid waarmee in vroeger tijden werelddelen werden toegeëigend. Kolonialisme is niet langer iets territoriaals, maar iets temporeels geworden. Wij gedragen ons als de kolonisatoren van de toekomstige generaties. Wij ontnemen hen hun vrijheid, hun gezondheid, misschien zelfs hun leven. Wij doen alsof zij er niet zijn, alsof hun land het onze is, alsof we daar zomaar mogen graaien in de voorradige grondstoffen, drinkbaar water, vruchtbare grond, gezonde lucht. En we denken er niet aan dat zij die grondstoffen ook nodig zullen hebben. Kortom wij plunderen onze kleinkinderen, wij bestelen onze kinderen, wij vergiftigen ons kroost.

3. De arme landen krijgen de grootste klappen.

Zullen we het echt eens over het kolonialisme voorbij het kolonialisme hebben?

Nu dan, de landen van het Zuiden zijn de passieve rokers van het noordelijke halfrond.

Nee, het is nog erger. Ze krijgen meer last dan de rokers zelf.

De landen die het minst broeikasgassen uitstoten zijn het meest kwetsbaar voor de schadelijke

gevolgen ervan. Wij koloniseren niet alleen de toekomst, maar nu al volop en nog steeds het Zuiden.

Een vijftienjarige herdersjongen in Tsjaad heeft een ecologische voetafdruk van 3 keer niks, maar hij zal wel zijn land verder zien verwoestijnen dankzij de levensstijl van zijn leeftijdsgenoten in

Washington, Tokio of Amsterdam. En als hij, nadat zijn geiten zijn omgekomen van honger en dorst,

als hij dan naar gematigdere regionen wil verhuizen, waar de hitte nog enigszins te harde is, dan staat

hem een lange lijdensweg te wachten van migratie, discriminatie en desintegratie. Wat hij ook doet

het is ellende.

Van Reybrouck stelt:

Wij koloniseren de toekomst, stelen die van onze kinderen en kindskinderen.

De arme landen in het Zuiden hebben het minst bijgedragen aan de crisis, maar hebben het meest te lijden van de gevolgen.

Graag jullie commentaar!

4. Waarom regeringen niet adequaat reageren op de klimaatcrisis.

Dames en heren,

Ik spreek nu vooral over wat landen kunnen doen tegen het koloniseren van de toekomst, maar we weten allemaal dat landen beperkingen hebben. We weten dat ze soms moeizaam regeringen vormen, bijvoorbeeld. Het is u en mij welbekend. En dat ze soms moeizaam tot moedige besluiten komen, we zien het elke dag.

Op de internationale fora denken landen bovendien altijd als landen, zelden als globale actoren.

Het algemeen belang wordt erkend, zeker, maar het eigen belang primeert. In die zin gedragen zij zich precies zoals partijen op het nationale niveau. Tijdens de internationale tops van de EU, de VN, de COP denken nationale delegaties altijd "Hoe krijgen wij dit straks aan het thuisfront uitgelegd".

En bij nationale discussies denken partijen heel vaak "Hoe krijgen wij dit straks aan onze kiezers uitgelegd." Altijd is er die schrik voor de achterban, die een mogelijk compromis niet ziet zitten.

Vandaar dat na meer dan 70 jaar klimaatwetenschap zo'n ontstellende kloof blijft gapen tussen wat experts weten en wat politici doen.

Maar als de schrik voor de achterban er zo diep in zit, kun je twee dingen doen: de noodzakelijke maatregelen zo afzwakken totdat je hoopt dat de achterban ze pikt of die achterban zelf betrekken bij het klimaatbeleid. Beleid afzwakken of burgers betrekken, dat is de kwestie. En dat laatste is veelbelovender.

Recent baanbrekend onderzoek van twee jonge hoogleraren, de Amerikaan Michael MacKenzie en de Belg Didier Caluwaerts heeft aangetoond dat ambitieus klimaatbeleid veel sneller tot stand kan worden gebracht als je de burger erbij betrekt. Hij of zij is dan namelijk niet veroordeeld tot een passieve toeschouwersrol, maar wordt een actieve speler. De grote kloof tussen wat de wetenschap weet en de politiek verzuimt kan het best gedicht worden door wat de burger beslist.

5. Een burgerberaad, gevolgd door een preferendum<sup>1</sup>.

In wat nu volgt wil ik 4 manieren bespreken die de burger veel grotere betrokkenheid heeft geeft bij het klimaatbeleid.

Ten eerste burgerberaad gevolgd door een preferendum.

Van oktober 2019 tot juni 2020 vroeg de Franse president Macron aan een dwarsdoorsnede van de Franse bevolking een divers burgerberaad met 150 leden - vroeg hij "hoe kan Frankrijk zijn uitstoot van broeikasgassen met 40% verminderen tegen 2030 in een geest van sociale rechtvaardigheid?"

Dat was de vraag. De Convention Citoyenne pour le Climat was geboren, tot op vandaag het meest spectaculaire voorbeeld van een klimaatberaad met gelote burgers.

Maandenlang gingen de deelnemers met elkaar in gesprek. Ze nodigden experts uit, ze luisterden naar elkaar, ze leerden bij, ze ontwikkelden voorstellen; en op het eind van de rit overhandigden ze president Macron een rapport met 149 ambitieuze klimaatmaatregelen.

Verlaag de BTW op treintickets, verduurzaam de Franse vissersvloot, beperk het gebruik van airco's, bescherm de Franse bossen, maak ecocide strafbaar, pas de preambule van de grondwet aan, etcetera. Als iemand nog twijfelde aan de bekwaamheid van burgers om doortastend beleid te ontwikkelen, hier was het bewijs.

Stel je voor: Wij zijn gekozen in een burgerberaad met de opdracht: 'Hoe kan Nederland tegen 2030 zijn uitstoot van broeikasgassen met 40% verminderen in een geest van sociale rechtvaardigheid?'  
Welke voorstellen zouden wij doen?

[We slaan een stukje over.

Daarin noemt Van Reybrouck nog een wereldwijd burger-klimaatforum en een systeem waarbij fossiele brandstoffen op de bon zijn]

6 Tenslotte noemt Van Reybrouck nog een laatste mogelijkheid....

Mijn vierde een laatste voorstel is grimmiger, maar hopelijk onnodig. Ik bepleit het met tegenzin. Maar wanneer we praten over de actieve rol van de burger moeten we erbij stilstaan. Het heet burgerlijke ongehoorzaamheid.

Iedere inwoner van een land wordt geacht de wetten van zijn land te kennen en daarnaar te handelen. Maar er komt een punt waarop de wetten niet langer verdedigbaar zijn, omdat ze indruisen tegen de rechtvaardigheid de waardigheid of het leven zelf. En dit punt zijn we met rasse schreden aan het naderen.

Onze overheden hebben de voorbije decennia blijk gegeven van buitensporige nalatigheid wat betreft het beschermen van het leven van hun inwoners, het vrijwaren van hun grondgebied, en het garanderen van een leefbare toekomst.

Zowel de Nederlandse, Belgische, Duitse, Franse en Ierse regeringen werden in niet mis te verstane bewoordingen door de rechterlijke macht van hun land veroordeeld voor een schromelijk tekortschietende beleid .

In Nederland ging de rechter zo ver om concrete becijferde reductiedoelstellingen op te leggen en in Frankrijk kreeg de regering zelfs te horen dat ze de schade moest herstellen. Het is een triomf voor de rechtsstaat dat zulke uitspraken mogelijk zijn. Maar het is een ramp voor de samenleving wanneer die nationale overheden nog steeds moedwillig nalaten te doen wat moet.

---

1 Met preferendum bedoelt Van Reybrouck een volksraadpleging waarop niet alleen met 'ja' of 'nee' kan worden geantwoord, maar waarin de burger uitbreider kan aangegeven in hoeverre hij of zij het eens is met de verschillende voorstellen.

Welnu dan, indien onze staten blijven investeren in de fossiele sector,  
indien ze de luchtvaart en de scheepvaart blijven beschermen zoals ze nu zijn,  
indien een rücksichtslose agro-industrie die de term landbouw al lang niet meer verdient,  
indien die agro- industrie kolossale subsidies blijft trekken,  
indien pensioenen van het overheids personeel blijven belegd worden in fossiele fondsen,  
indien bedrijfswagens blijven gelden als een goedkope vorm van verloning,  
indien vervuilende multinationals blijven vrij spel krijgen tenzij burgers zelf naar de rechter trekken,  
indien kerosine onbelast blijft en ecocide ongestraft blijft,  
indien we welzijn blijven verwarren met koopkracht, geluk blijven verwarren met groei,  
indien kortom onze overheid met ons belastinggeld de toekomst blijft koloniseren,  
het Zuiden blijft belagen, de natuur blijft verwoesten en soorten blijft uitroeien....  
komt er dan geen punt waarop we ons moeten afvragen:  
kunnen wij dit in eer en geweten nog wel steunen,  
willen wij die ondergang van onszelf, van de toekomst van de wereld, überhaupt nog blijven  
sponsoren,  
moeten wij niet stilaan gaan berekenen hoeveel van ons belastinggeld er eigenlijk onze eigen  
vernietiging financiert?

Ik kan me voorstellen dat enkele burgers en experts de handen in elkaar slaan om dat percentage  
vast te stellen, dat ze naar verloop van tijd een website bouwen waarop ze jaarlijks aangeven  
hoeveel procent er van de nationale overheidsuitgaven, leningen en investeringen niet deugen  
en dat ze zich tenslotte als fiscale gewetensbezwaarden uiten.

Als 18% van de publieke middelen van hun land naar fossiel gaat, trekken zij 18% van hun belastingen  
af. De rest zouden ze blijven betalen, want de sociale welvaartstaat, de rechtstaat en het onderwijs  
zijn hen zeer dierbaar. Een dergelijke beweging zou kunnen uitgroeien tot een moderne vorm van  
collectief verzet, maar hopelijk is het niet nodig.

Hopelijk zien we de komende jaren blijken van daadkrachtig bestuur en moedige politiek van moreel  
leiderschap in tijden van crisis. Hopelijk krijgen we de kans om gewoon loyaal mee te werken aan  
burgerberaden, referenda, het systeem van individuele emissierechten en tal van andere voorstellen.  
Hopelijk wordt onze wil om te helpen sneller gezien dan onze bezwaren om te betalen.

Burgerlijke ongehoorzaamheid. Vinden we dat geoorloofd? En onder welke voorwaarden?  
En wie heeft er weleens deelgenomen aan een actie van burgerlijke ongehoorzaamheid?  
Waarom ging het toen?

## 7. De afsluiting

‘Het is niet enkel schoonheid wat verloren gaat bij de schending van de ongerepte natuur’, schreef  
Johan Huizinga en hij voegde eraan toe: ‘Toch is ook die schoonheid een heel groot ding. Wie haar  
waar dan ook in haar volle zuiverheid heeft gekend, die weet welke levenswaarde zij vertegen-  
woordigt. Het is veel meer dan een idyllische of romantische achtergrond die verdwijnt, waar een  
landschap verminkt wordt. Er gaat iets teloor van de zin van het leven zelf’, aldus Huizinga.

Vooraleer we afscheid nemen, dames en heren, denkt u dan even, enkele seconden, aan die paar  
soorten die ons het voorbijgane uur zijn ontvallen....

Ik dank u